

Alliansarbetsgrupp för äldrepolitik

Innehåll

Inledning	3
Arbetsgruppens uppgift	3
Sammanfattning	4
Politiska utgångspunkter, värderingar och visioner	4
Frågeställningar och områden som ska avhandlas	5
Arbetsgrupp	6

Inledning

Allians för Sverige bärs av en idé om Sverige. Vi tror på människans inneboende kraft och vilja att ta ansvar. Vi vill att fler människor ska kunna stå på egna ben och känna glädjen i att försörja sig genom eget arbete. Fler ska känna att de kan göra en insats och att en extra ansträngning ger lön för mödan.

Vi vill att våra barn ska berikas med kunskaper, bli väl behandlade och utvecklas till ansvarstagande ungdomar i vår svenska skola. Att våra äldre ska känna trygghet i omsorgen och att sjukvården ska fungera bra. Vi ska vara en röst för dem som själva har svårt att göra sina röster hörda. Vi vill få på plats ett rättsväsende som förmår stå upp mot våld, brott och droger. Vi vill att det ska löna sig att arbeta, att fler ska vilja anställa och att fler företag ska starta, stanna och växa i Sverige.

Ett väl utvecklat miljöansvar är självklart för alliansregeringen, som bland annat flyttat fram positionerna och höjt ambitionen i klimatfrågorna både nationellt och internationellt. Vi har ett ansvar gentemot kommande generationer att aktivt arbeta för att lösa miljöproblemen och att få en uthållig användning av naturens resurser.

Även om mycket utträttats under de senaste åren med Alliansregering finns mycket kvar att göra. Människors makt över den egna vardagen, arbetslinjen, en strävan att uppnå full sysselsättning, företagsamhet samt en välfungerande och skattefinansierad välfärd är alla tydliga delar i vad vi vill ska känneteckna Sverige. För att nå dit måste politiken ständigt förnyas för att möta Sveriges utmaningar.

Den internationella krisens återverkningar i Sverige ställer oss inför stora utmaningar. Den ljusning av konjunkturen som vi nu ser vissa tecken på kan komma att möta bakslag. Andelen arbetslösa kommer att stiga de närmaste åren. För att Sverige ska återhämta sig så snabbt som möjligt krävs en politik som fokuserar på att få tillbaka människor i jobb samtidigt som vi värnar de offentliga finanserna. Bara så kan vi på sikt trygga välfärden.

Allians för Sverige ska i valrörelsen 2010 möta väljarna med ett valmanifest som är lika tydligt som i förra valet. För att utveckla vår politik med sikte på mandatperioden 2010-2014 tillsätts nu tio arbetsgrupper. En av dem är arbetsgruppen för äldrepolitik.

Arbetsgruppens uppgift

Arbetsgruppen ska arbeta fram konkreta och väl underbyggda förslag inom området äldrepolitik som gruppen anser ska inkluderas i Alliansens valmanifest 2010. Arbetsgruppen ska ange om förslagen kan genomföras tidigt under nästa mandatperiod, eller bör ses som målsättningar på längre sikt. Utöver de konkreta förslagen och underlagen ska arbetsgruppen presentera motiveringar till respektive förslag. Förslagen ska vara förenliga med en ansvarsfull ekonomisk politik, vara kostnads- och samhällsekonomiskt effektiva samt långsiktigt fördelningspolitiskt rimliga.

Arbetsgruppen ska därutöver ange ramar och den politiska inriktningen i stort för politikområdet under hela kommande mandatperioden 2010-2014. Arbetsgruppen ska också beskriva vad Alliansregeringen uppnått på äldrepolitikområdet under den gångna mandatperioden.

Arbetsgrupperna bör i sitt arbete bjuda in utomstående experter på området och föra dialog kring viktiga samhällsutmaningar med olika aktörer som är verksamma inom området.

Under våren 2010 ska arbetsgruppen delge ekonomiarbetsgruppen underlag för de förslag som tas fram. Detta för att kunna säkerställa att (i) eventuella offentliga finansiella effekter, (ii) fördelningseffekter samt (iii) effekter på BNP och sysselsättning beräknas på ett enhetligt sätt som överensstämmer med beräkningskonventionerna för Regeringskansliet. Även ramar och riktlinjer för det fortsatta arbetet under hela mandatperioden ska beräknas på motsvarande sätt om de ska införas i valmanifestet och ska således delges ekonomiarbetsgruppen.

Sammanfattning

Alla ska ha rätt att åldras med värdighet - känna trygghet, gemenskap och delaktighet med samhället i övrigt. Äldre ska ha rätt att välja hur de vill ordna sin ålderdom i stort såväl som i smått. Äldres personliga behov och göra olika val, måste därför tillgodoses. Trygghet i vardagen, hälsofrämjande insatser och äldre ekonomiska förutsättningar är områden som behöver utvecklas ytterligare. Det är viktigt att de politiska ansträngningarna framöver riktas in på att såväl samhällsliv som arbetsliv kan inkludera äldre personer.

Ett ledmotiv i arbetsgruppens förslag måste vara en trygg och värdig äldreomsorg av hög kvalitet och med betydande valfrihet för de äldre. Mellan kommunerna finns orimliga skillnader avseende kvalitet inom äldreomsorgen. Skillnaderna i kvalitet har heller inte någon klar koppling till de stora variationerna i omsorgskostnader som också finns mellan kommunerna. Det behövs mer av nytänkande i verksamheterna. Målet måste vara att all äldreomsorg ska ha ambitionen och möjligheten att uppnå toppresultat vad gäller kvaliteten – i alla olika avseenden. Det behövs mer av nytänkande i verksamheterna. Målet måste vara att all äldreomsorg ska ha ambitionen och möjligheten att uppnå toppresultat vad gäller kvaliteten – i alla olika avseenden.

Reformarbetsgruppens överväganden behöver inriktas på att möta ett antal strategiska utmaningar:

- Valfrihet och mer självbestämmande för äldre
- Kvalitet i vård och omsorg för äldre och multisjuka personer
- Hälsofrämjande insatser till äldre
- Äldres delaktighet i samhällsliv och arbetsliv
- Trygghet i vardagen för äldre
- Goda ekonomiska förutsättningar för äldre

Politiska utgångspunkter, värderingar och visioner

Politiken inom äldreområdet måste ta sin utgångspunkt i äldre personers önskan om att kunna åldras i trygghet och med bibehållen värdighet och samtidigt beakta att äldre är en mycket heterogen grupp. En grundläggande ambition ska vara att förbättra förutsättningarna för äldre att utöva reell makt och få inflytande över sin vardag. Det är en viktig uppgift att se till att såväl samhällsliv som arbetsliv inkluderar äldre personer

Det behövs en mer heltäckande politik som kommer till rätta med de brister i samhället som äldre personer upplever. De ekonomiska förutsättningarna spelar också en viktig roll. De äldre har rätt till både en god omsorg och trygg livssituation.

Kommunernas och de privata utförarnas förutsättningar att ge insatser med hög kvalitet behöver utvecklas ytterligare. Det är nödvändigt med en fortsatt förnyelse av system och organisation. Det gäller att se till att det finns många möjligheter att pröva nya lösningar. Detta bör vara en central utgångspunkt för de politiska ambitionerna framöver.

Ur den enskilde äldres perspektiv blir brister inom äldreomsorgen och äldre vården tydliga. Gamla människor orkar ofta inte klaga och bevaka sina rättigheter. Det är helt enkelt krångligt att få den vård och omsorg man behöver när man är gammal och svag. Det gäller i synnerhet de allra äldsta och sjukaste personerna. Erfarenheten visar att många reformer inom äldreomsorgen inte förändrat vardagen för de äldre personer – som till följd av hög ålder och vacklande hälsa – inte själva orkar administrera sina problem. För gruppen äldre med stora sammansatta behov krävs därför mer av särskilda åtgärder. Huvudmannaskapsgränser och samarbetsproblem mellan olika utförare får inte lägga hinder i vägen för att äldre ska få den allra bästa vården och omsorgen.

Det faktum att vi lever längre får ofta debatten om äldreomsorgen att fastna i dystra prognoser och uppgivenhet. Men en kraftigt ökad andel äldre i befolkningen kan lika gärna ses som en möjlighet och en resurs. Det land som har en planering för hur demografins påfrestningar ska vändas till en fördel, kommer att ha ett betydelsefullt försprång.

Ett reformarbete inom äldrepolitiken måste ha målsättningen att alla kvinnor och män kan se framtiden – och ålderdomen – an med en känsla av trygghet och att man är betydelsefull.

Frågeställningar och områden som ska avhandlas

Regeringens äldrepolitik har inriktats på att förbättra äldre personers valfrihet och äldreomsorgens kvalitet. Begrepp som självbestämmande och delaktighet har varit viktiga ledord i den omställning av politiken som regeringen genomfört. Valfärdssystemet i vid mening behöver framöver ges en större anpassningsförmåga och flexibilitet inför den utmaning som demografin innebär. De skillnader som finns mellan och inom olika kommuner avseende kvalitet inom äldreomsorgen kan inte accepteras. Arbetsgruppens förslag behöver skapa förutsättningar för nytänkande i verksamheterna och en effektivare äldreomsorg.

Större valfrihet och mer självbestämmande

Runt om i landet pågår en utveckling mot ökad valfrihet inom äldreomsorgen. En rad åtgärder har vidtagits för att stimulera utvecklingen mot ökad valfrihet inom omsorg och vård. Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) trädde i kraft den första januari 2009. Arbetsgruppen bör analysera hinder för en fortsatt ökning av antalet kommuner som erbjuder valfrihet.

Det är angeläget att stärka företagandet inom vård och omsorg. Fler måste vilja och kunna etablera sig och verka som utförare. Arbetsgruppen bör överväga ytterligare åtgärder för att främja entreprenörskap och en mångfald av utförare inom vården och omsorgen om äldre.

Valet av utförare för äldre är en central del i äldrepolitiken. Men det måste också finnas mer av självbestämmande och delaktighet i övrigt när det gäller insatserna inom äldreomsorgen. Arbetsgruppen bör föreslå vägar för ett så långtgående självbestämmande som möjligt – inom ramen för den offentligt finansierade äldreomsorgen.

Högre kvalitet i vård och omsorg

Under de sista åren i äldre människors liv finns ofta ett stort behov av vård- och omsorgsinsatser där kommun och landsting måste samverka. De äldre som har komplicerade och sammansatta behov har ett extra stort behov av en individanpassad, trygg, samordnad och kontinuerlig vård och omsorg. En huvuduppgift för arbetsgruppen är att överväga särskilda åtgärder för äldre med stora och sammansatta behov.

En bättre tillgång till läkare för äldre är nödvändigt liksom mer av fungerande samarbete mellan ansvariga huvudmän. Demenssjukdomarna är en stor utmaning för hela vård- och omsorgssystemet. Här bör arbetsgruppen överväga förslag om organisatoriska förändringar inom och mellan kommuner och landsting.

Äldreomsorgens kvalitet avgörs i det nära mötet mellan den äldre och dennes anhöriga och den professionella yrkesutövaren. Kompetensutvecklingen och möjligheterna att rekrytera, utbilda och behålla kvalificerad personal inom äldreomsorgen är kanske den mest avgörande frågan för äldreomsorgen. Reformarbetsgruppen bör analysera vad som behöver göras för att förbättra kvaliteten i äldreomsorgen ur detta perspektiv.

Regeringen har under innevarande mandatperiod fokuserat starkt på kvalitetsutveckling – där alla kommuner ges möjligheter att jämföra sig och nå bättre resultat vad gäller verksamheternas kvalitet. Ett omfattande arbete med öppna jämförelser av vårdens och omsorgens prestationer har inletts. Arbetsgruppen bör föreslå åtgärder som bidrar till att detta arbete kan utvecklas ytterligare.

Effektivare hälsofrämjande insatser till äldre

Medellivslängden i Sverige ökar, vi blir allt äldre och lever den sista tiden i livet med flera sjukdomar. Runt hörnet väntar demografiska förändringar som innebär en kraftigt ökad andel äldre i befolkningen. Det blir allt viktigare att finna svar på vilka faktorer som styr att man håller sig frisk längre genom livet. Förebyggande och hälsofrämjande åtgärder behöver i betydligt högre utsträckning riktas till äldre personer.

Arbetsgruppen bör fokusera på förslag som syftar till att förbättra förebyggande och hälsostärkande arbete. Förslag kan innefatta stöd till lokala program som främjar fysisk aktivitet och bättre mathållning. Arbetsgruppen bör överväga förslag som kan bryta isolering och underlättar sociala kontakter och gemenskap för äldre.

Äldres delaktighet i samhällsliv och arbetsliv

Äldre och åldrande förknippas ofta med minskande förmåga, förändringsovilja och osynlighet. Stereotypa och negativa bilder av äldre behöver ersättas av bilder av äldre som deltagare, pådrivare och nytänkare. Äldrepolitiken handlar om mer än bara om vård- och omsorgsfrågor. Många äldre som har uppnått pensionsåldern är – glädjande nog – både aktiva och kreativa. Det är en viktig uppgift att se till att såväl samhällsliv som arbetsliv inkluderar äldre personer. Arbetsgruppen bör lämna förslag som ökar möjligheterna att tillvarata den kompetens, kunskap och engagemang som finns hos personer över 67 år.

Äldres ekonomiska förutsättningar

Äldre är en stor grupp – vilken i bl.a. ekonomiskt hänseende är mycket heterogen. I Sverige finns pensionärer som har det gott ställt och pensionärer som tvingas leva under mycket knappa förhållanden. Regeringen har genomfört särskilda satsningar där viktiga steg har tagits för att förbättra de ekonomiska villkoren för i första hand de sämst ställda pensionärerna. En uppgift för arbetsgruppen är att analysera äldres ekonomiska förutsättningar och lämna förslag om förbättrad ekonomisk trygghet – i synnerhet för de sämst ställda pensionärerna.

Ökad trygghet i vardagen för äldre

Boendet för äldre är en viktig trygghetsfråga. Det råder brist på särskilda boenden och andra typer av anpassade boenden. Ett investeringsstöd för särskilt boende har inrättats. Förslag om så kallade trygghetsboenden bereds för närvarande i regeringskansliet. Tillkomsten av nya boendeformer och fler särskilda boenden för äldre är två mycket viktiga mål. Men det går också att göra mer med det reguljära bostadsbeståndet. Den politiska målsättningen på sikt måste vara att äldre personer ska ha möjlighet att välja ett anpassat boende. Här bör arbetsgruppen analysera vilka åtgärder som behövs för att öka valmöjligheterna.

Äldres trygghet i vardagen är politisk fråga som behöver uppmärksammas. Med ålderdomen följer en ökad risk för ensamhet, isolering och olycksfall. En inte obetydlig del av de äldre drabbas hårt av fallolyckor och svårigheter att klara vardagen. Arbetsgruppen bör här överväga nya åtgärder och reformer på området trygghet och säkerhet för äldre.

De anhörigas och den ideella sektorns arbete för äldre bör stärkas

Anhöriga och ideella organisationer är den viktigaste delen för att skapa gemenskap, trygghet och ett meningsfullt sammanhang för många äldre. Arbetsgruppen bör föreslå förändringar som ytterligare kan stötta de anhöriga och ideella krafterna i detta arbete.

Äldre med invandrabakgrund

Vården och omsorgen om äldre behöver bli bättre på att möta de särskilda behov som många äldre med invandrabakgrund har. Ett exempel är att i takt med ökande ålder tappar många som inte har svenska som förstaspråk sin svenska. Arbetsgruppen bör analysera olika vägar att öka tryggheten och förvissningen om att äldre personer, oavsett kulturell eller etnisk bakgrund, får den vård och omsorg de behöver.

Arbetsgrupp

Ordförande i arbetsgruppen Maria Larsson (KD)

Deltagande partirepresentanter Gunilla Carlsson (M), Solveig Zander (C), Barbro Westerholm (FP)